

Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : II Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 30 листопада 2016 р.) : тези доповідей. – Чернігів : Черніг. нац. тех-нол. ун-т, 2016. – 210 с.

УДК 657.01

Л. Т. Богуцька, канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна

СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ЗАВДАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ

***Ключові слова:** стратегічний облік, стратегічний управлінський облік, завдання стратегічного управлінського обліку.*

У процесі провадження господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності важливим є забезпечення їх стратегічної стійкості на ринку, що зумовлює побудову та функціонування «нової підсистеми» – стратегічного управлінського обліку. Розвиток стратегічного управлінського обліку зумовлений взаємопов'язаними тенденціями, що діють у сучасному ринковому середовищі: конкуренція між суб'єктами економічних відносин та глобалізація економічних процесів.

Поняття «стратегічний управлінський облік» не є широко вживаним в економічних колах нашої країни. Його лише починають використовувати економісти-науковці, а для практиків це поки що незвідана грань обліку. Факт появи такого поняття пов'язують із зародженням на початку 70-х років ХХ ст. такої дисципліни, як стратегічний менеджмент, та виходом у світ книги Боба Райана (1998) «Стратегический учет для руководителя». Виникнення потреби у стратегічному обліку на підприємствах бізнесу є закономірним явищем, як реакція на потреби часу.

Вже в 60–70-і роки ХХ ст. у США та розвинених європейських країнах швидко відбувається процес інтеграції методів обліку, аналізу, нормування,

планування і контролю в єдину систему отримання даних, їх обробки, трансформації і подання для управління з метою прийняття рішень.

Ця система названа стратегічним обліком та орієнтується не тільки на досягнення оперативної мети (наприклад, отримання прибутку), але й на глобальні стратегічні завдання, що означає подальший рівень поглиблення облікової системи згідно із сучасним баченням ролі та значення інформаційних ресурсів для прогнозування явищ і процесів [3, с. 137-139].

Можна сказати, що вирішальний вплив на процес зміни системи обліку має розвиток менеджменту. Три рівні менеджменту - операційний, тактичний і стратегічний - чітко визначені в кінці ХХ століття і саме вони вимагають нових підходів до формування та інтерпретації інформаційних ресурсів. У розвитку бухгалтерського обліку настав момент, коли наявна система неспроможна задовольнити інформацією потреби користувачів.

Орієнтації на інформацію про минулі події господарського життя сьогодні недостатньо, а тому виникла необхідність диференціювати інформацію на три підсистеми обліку - управлінський, що обслуговує менеджерів операційного рівня (майстрів, механіків, енергетиків, економістів цеху тощо), фінансовий, що узагальнює дані для складання звітності відповідно до стандартів обліку, які використовують менеджери тактичного рівня (адміністративний персонал підприємства), і стратегічний на основі планування, обліку, аналізу інформації, які використовують для стратегічного менеджменту [3, с. 100].

Крім того, «розвиток ринкових відносин у нашій країні розширює сферу облікової діяльності, веде до перехрещення традиційного фінансового обліку з такими науками, як планування, бюджетування, прогнозування, ціноутворення, аналіз та контроль» [3, с. 186]. За таких умов бухгалтер перестає бути фіксатором здійснених подій, а стає активним учасником системи менеджменту на підприємстві: аналітиком, дослідником, прогнозистом, контролером, управлінцем тощо. «Бухгалтер стає не лише фінансовим порадником, а й бере участь у формуванні управлінської політики, значну

частину робочого часу приділяє прогнозуванню, плануванню, прийняттю рішень, контролю в забезпеченні системи управління необхідною інформацією» [3, с. 136]. Але «треба мати на увазі, що до цього часу стратегічне управління розроблено як концепція, що може бути реалізована на практиці в різних варіантах, але інформаційна база, на жаль, не конкретизована»[1, с. 216].

На практиці стратегічний управлінський облік покликаний пов'язувати процес стратегічного управління з обліковим процесом, тому що має з ним ті ж самі об'єкти (фінансові та виробничі ресурси, фінансово-господарські процеси і результати діяльності), що складають у сукупності фінансово-виробничу діяльність.

Також варто зазначити, що зростають вимоги до інформаційного забезпечення стратегічного управлінського обліку, зокрема:

1) можливість однозначно і конкретно оцінити рівень виконання управлінських рішень (які переваги і загрози стратегії, на якому етапі виконання стратегії знаходиться підприємство);

2) швидка передача даних з бухгалтерії в службу менеджменту (і менеджерам, відповідальним за прийняття стратегічних і тактичних рішень);

3) об'єктивність, своєчасність і легкість розрахунку;

4) оступна і зрозуміла форма звітності, що надається управлінському персоналу. Основними завданнями впровадження системи стратегічного управлінського обліку на

вітчизняних підприємствах є:

- проведення стратегічного планування з метою висловлення стратегічних завдань;

- визначення вузьких і пошук слабких місць управлінських рішень;

- визначення основних підконтрольних показників відповідно до стратегічних цілей;

- економічний аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, в т. ч. стратегічної позиції підприємства на ринку, диференціації продукції

підприємства, результативності діяльності центрів відповідальності;

- забезпечення взаємозв'язку між стратегічною й оперативною діяльністю підприємства тощо;

- створення умов та забезпечення зацікавлених користувачів достатньою інформацією для проведення найбільш об'єктивного аналізу ефективності діяльності підприємства і всіх його структурних підрозділів;

- визначення критичних показників та планів дій при конкретних показниках, а також визначення відповідності організаційної структури компанії потребам організації системи стратегічного управлінського обліку;

- формування особливо важливої, у т. ч. конфіденційної стратегічної інформації для прийняття конкретних управлінських рішень менеджерами верхнього рівня управління підприємством;

- контроль за ступенем досягнення поставлених стратегічних цілей і завдань підприємства;

- порівняння планових і фактичних значень підконтрольних показників з метою виявлення причин і наслідків цих відхилень;

- проведення аналізу ефективності діяльності компанії та впливу відхилень на виконання стратегічних планів.

Отже, крім традиційних завдань, цілями організації стратегічного управлінського обліку є забезпечення можливості оцінки та аналізу зовнішнього соціально-економічного середовища; адаптація організаційної структури бухгалтерського апарату до організаційної структури системи управління; встановлення організаційних засад системи бухгалтерського обліку відповідно до стратегічних цілей розвитку суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Криштопа І. І. Стратегічний облік як перспективний напрям розвитку бухгалтерського обліку / І. І. Криштопа // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». -2011. - № 8 (29), ч. 3. - С. 214-220.

2. Кувалдина Т. Б. Сущность, содержание и задачи стратегического учета [Электронный ресурс] / Т. Б. Кувалдина. - Режим доступа :

<http://www.lib.csu.ru/vch/088/015.pdf>.

3. *Шайкан А. В.* Бухгалтерський облік у прийнятті управлінських стратегічних рішень : [монографія] / А. В. Шайкан. - К. : КНЕУ, 2009. - 303с.